

1864 – tv-serie i 8 dele

Tema: krig

Fag: historie og samfundsfag

Målgruppe: 8.klasse, 9.klasse og ungdomsuddannelser

DR 1, 2014, 57 min. pr. afsnit.

Dansk historisk drama tv-serie i 8 afsnit.

NB! Følgende genretræk bør eleven og læreren være bekendt med fra start: Det *historiske* er, når handlingen udspiller sig i en tid (1864), der ligger forud for filmens tilblivelse (2013-14). Med *drama* menes, at fortællingen er fiktiv, dvs. vi følger nogle personer, der handler i en nærmere eller fjernere fortid. Disse personer kan være opdigtede og/eller de kan være faktiske, hvor fremstillingen af dem kan bygge på grundige kildestudier.

Historien om nederlaget i 1864 var ikke entydig. Ej heller Ole Bornedals historiske drama tv-serie fortalte den absolutte "*sandhed*", hvilket blev tydeligt i diskussionerne før, under og efter, da serien første gang løb over tv-skærmen otte søndage i efteråret 2014. For som det hedder i et gammelt mundheld "*Alt afhænger af øjnene, der ser*", hvilket i denne situation betød, at nogle debattører hæftede sig enten mest ved genrens faktiske historiske elementer, mens andre tog udgangspunkt i de opdigtede elementer.

Den pædagogiske vejlednings første del (afsnit 1-3) tager sit udgangspunkt i ovennævnte problematik: Eleven skal finde ud af, hvem af debattørerne, der er i nærheden af "*sandheden*". Eleven skal orientere sig i tekstuddragene (kilderne 1-9) nedenfor og til sidst drage en konklusion.

I den pædagogiske vejlednings anden del (afsnit 4-8) skal eleverne forholde sig til konkrete indholdsspørgsmål og dilemmaer, der tager sit udgangspunkt i den historiefaktiske fortid og senere bevæger sig op til nutiden.

Faglig relevans / kompetenceområder

Historiekanoner som "*Stormen på Dybbøl*" og "*Genforeningen*" sættes for alvor i spil i denne historiske dramaserie om 1864. Også kompetenceområderne "*kildearbejde*" og "*historiebrug*" er relevante især i vejledningens første del. Også samfundsfagets kompetenceområder under overskrifterne "*Politik*" og "*Sociale og kulturelle forhold*" kommer på banen.

Ideer til undervisningen 1.del

Efter de tre første afsnit kastede debattørerne sig især over disse tre tvivlsspørgsmål:

1. Findes der sigøjnere i Danmark i den fortid, hvori tv-serien udspiller sig?
2. I hvor høj grad er signalementet af statsministeren D. G Monrad ægte?
3. Hvem havde hovedansvaret for krigen og nederlaget?

Gruppeopgave

I skal nu (i grupper?) træde til og finde ud af, hvem af debattørerne, der er i nærheden af "*sandheden*". I må orientere jer i tekstuddragene (**kilderne 1-9**) nedenfor og til sidst drage en konklusion. Inden I finder frem til et resultat, bør I løbende huske at vurdere kildernes troværdighed især ved at se på, hvem der står bag kilden.

Tvivlsspørgsmål 1 - Findes der sigøjnere i Danmark i den fortid, hvori tv-serien udspiller sig?

Alle billeder er fra tv-udsendelserne

Kilde 1 – Uddrag af et Interview med Pia Kjærsgaard i BT (21/10 2014)

"... Jeg er vist på solid grund, når jeg gætter på, at Bornedals sigøjnerhistorie også her skal sige noget om nutiden og kritisere vor udlændingepolitik, har Kjærsgaard sagt til Berlingske, hvor hun skosede instruktøren for historieforfalskning, fordi der slet ikke var sigøjnere i Danmark på det tidspunkt.

- Så vidt jeg ved, var der ikke sigøjnere i Danmark i 1864, så hvorfor dukker de op her, spørger hun i Berlingske..."

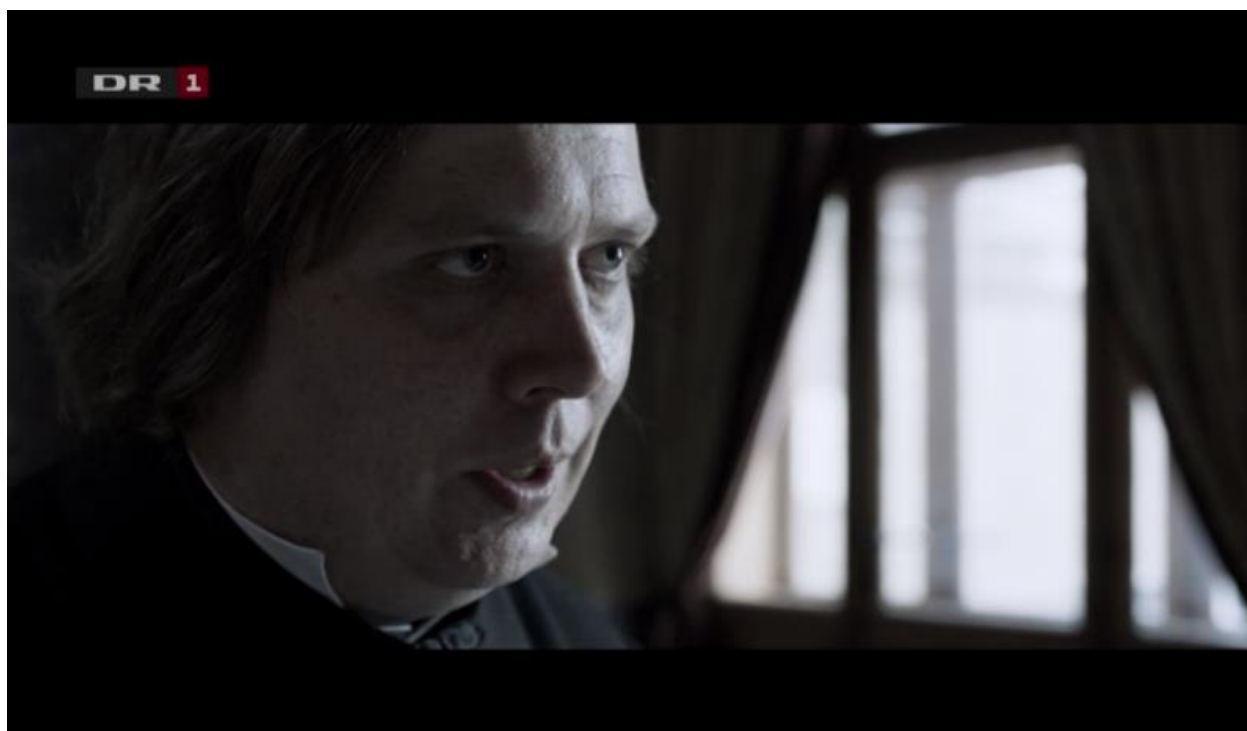
Kilde 2 – uddrag fra romnet.dk og faktalink.dk

Fra 1536 kunne sigøjnere jages som fredløse, som man kunne dræbe uden at blive retsforfulgt, og i 1736 besluttede Christian d. 6. (i den holstenske fattiglov), at voksne sigøjnere af hankøn skulle straffes med livstid i tugthuset, hvis de ikke frivilligt forlod Danmark, mens pågrebne sigøjnerkvinder skulle fængsles i tre uger på vand og brød, og derefter smides ud af landet. Børn af sigøjnere skulle tages fra deres familie og døbes og genopdrages som 'tjenestefolk eller lærlinge'

Kilde 3 – uddrag fra Immigrantmuseet

"...selv om love og forordninger gennem tiden har forbudt indvandring af romaer (sigøjnere red.), så har der hele tiden rejst romaer frem og tilbage over grænserne..."

Tvivilsspørgsmål 2 - I hvor høj grad er signalementet af statsministeren D. G Monrad ægte?

Kilde 4 – uddrag af interview i BT den 22/10 2014 med Inge Adriansen

'Monrad fremstår som en narrehat'

Kulturhistoriker og museumsinspektør Inge Adriansen, Sønderborg Slot:

- Seriens fremstilling af Monrad generede mig. Monrad fremstår som en narrehat, og det brød jeg mig ikke om. Kendsgerningerne er, at han er en af de mest begavede, men også mærkværdige personer i dansk historie, og den skildring, vi så af Monrad, synes jeg var så forkert og sådan i strid med historien, at det skæmmede, siger Inge Adriansen, der har skrevet adskillige bøger om 1864-slaget.

Kilde 5 – uddrag af interview med Pia Kjærsgaard i BT – 22/10 2014

"... Fremstillingen af den fremtrædende figur, teologen og politikerens Monrad, spillet af Nicolas Bro, er ikke fair, mener hun.

- Serien gør, at vi nu får et mere eller mindre besynderligt forhold til en, i serien, meget karikeret, utiltalende og mærkelig person. Det giver jo ikke særlig meget 'goodwill' til den grundlov, som vi værdsætter og priser, siger hun og mener, det er en respektløs måde at introducere ham på i serien med 'rumpen i vejret'.

- Jeg har hørt noget om, at han måske var en smule maniodepressiv, men i serien får den lige lidt ekstra, og det er unødvendigt og overflødigt at fremstille ham sådan, synes hun.

Pia Kjærsgaard har læst samtlige forfatter Tom Buk-Swientys bøger og havde glædet sig til det historiske DR-drama, men blev slemt skuffet..."

Kilde 6 – uddrag fra Dansk biografisk leksikon

"... Da Monrad var tre år gammel, valgte faderen ved Danmarks og Norges adskillelse at tjene sit fødeland. Han blev udnævnt til foged i Nordlandene og rejste alene op for at overtage embedet. Da familien noget tid efter fulgte efter ham var han blevet sindssyg og havde opgivet sin stilling. Han blev aldrig siden rask. 1815-19 opholdt han sig med hustru og børn hos slægt i Norge, men samlivet blev for vanskeligt, og til sidst måtte moderen forlade hjemmet og tage ophold i hertugdømmerne hvor hun døde. Faderen var nogle år på sindssygeanstalt og døde som gammel mand på Falster. (...)

og det er allerede nu kendeligt at han(Monrad) var dybt præget af splittelsen i sit hjem og i sin opvækst. De knugende minder fra hans første barndom som han siden omtalte, lå allerede nu over ham, han syslede med problemer der syntes for tunge for et barn, og hans over for omgivelserne overlegne begavelse fik ham til at trække sig ind i sig selv(...)

Imidlertid hører det ikke til de store træk i Monrads politiske liv at han i det afgørende statsrådsmøde 21.6.1864 overlod afgørelsen til kongen. Han gjorde det ikke af fejhed, men styrken svigtede ham i et øjeblik da han havde brug for den. Mulighedernes vildnis slog sammen om ham, tvivl og fantasti brødes i hans sind. Her ligger det afgørende vendepunkt i Monrads psykologi..."

Tvivlsspørgsmål 3 - Hvem havde hovedansvaret for krigen og nederlaget?

Kilde 7 – uddrag fra sitet www.1864live.dk

"... I 1857 dannede de nationalliberale med C.C. Hall for første gang en nationalliberal regering, og med en kort afbrydelse bevarede de magten frem til afslutningen af krigen i 1864. Denne periode blev dermed et højdepunkt for de nationalliberale, men det sluttede brat, da de i 1863 med indførelsen af November-forfatningen forsøgte at gennemføre Ejderpolitikken. Indførelsen af November-forfatningen betød krig, og efter nederlaget i 1864 til Preussen og Østrig og afståelsen af Slesvig, Holsten og Lauenborg, måtte de nationalliberale bære skylden for nederlaget, og de mistede både prestige og ministerposter..."

Kilde 8 – uddrag fra Søren Krarups bidrag til bogen "Håbet, der visnede", 1977

"... Da sker katastrofen. I 1864 støder dette Danmark på Bismarcks realpolitiske kynisme, og vi inddrages i en krig, hvor den danske bondsoldats udholdenhed ikke kan opveje forskellen i antal og udrustning..."

Kilde 9 – uddrag af interview med Rasmus Glenthøj. Forfatter, ph.d. og post.doc.
ved Syddansk Universitet i Kristeligt Dagblad 10/2 2014

"... Den ene går ud på, at det var et aggressivt Tyskland, der kom og maste det lille uskyldige Danmark. Det var de nationalliberales udgave af sandheden», siger han. (...) Da sker katastrofen. I 1864 støder dette Danmark på Bismarcks realpolitiske kynisme, og vi inddrages i en krig, hvor den danske bondesoldats udholdenhed ikke kan opveje forskellen i antal og udrustning"

»Den anden version er selvpiskertraditionen. Hvor det alt sammen var vores skyld, at vi opførte os som idioter ud over enhver grænse, og at vi må tage ansvaret på vores skuldre. Og det er den, der nu bliver gengivet på tv«.

Men ifølge Glenthøj findes der en version midtimellem, som måske ligger tættere på sandheden.

»Nemlig at Danmark som statsdannelse var røget ud i en umulig situation, hvor det var stormagterne, der tvang de forskellige dele til at blive sammen, selv om de ikke ønskede det. Og du kunne faktisk ikke finde nogen løsning inden for rammerne af de internationale traktater. Men den historie er altså gået tabt..."

Ideer til undervisningen 2.del

Når eleven har set afsnittene 4-8 – eller uddrag heraf – kan eleven forholde sig til nedenstående 9 indholdsspørgsmål:

1. Se afsnit 4 og svar på følgende: **Kender du til andre mure/volde end Dannevirke i verdenshistorien, der har forsøgt at adskille befolkningsgrupper eller holde områder fra hinanden?**
2. Se afsnit 4 og afsnit 5 og svar på følgende: **Hvorfor valgte den danske general de Meza at trække tropperne væk fra Dannevirke?**
3. Se afsnit 4 og 5 og svar på følgende: **Skal man i krig trække sig tilbage eller blive ved med at kæmpe?**
4. Se afsnit 5 og svar på følgende: **Kender du andre eksempler, hvor personer eller lande bliver gjort til synderbuk, for ting de ikke nødvendigvis har gjort?**
5. Se fx afsnit 4 svar på følgende: **Hvorfor hedder det i dag forsvarsminister og ikke krigsminister (fx Lundbye – spillet af Søren Pilmark) mange steder, hvorfor det?**
6. Se afsnit 5 og 7 og svar på følgende: **Er det pligtforsømmelse, hvis soldaterne giver op eller stikker af?**

7. Se afsnit 6 og 7 og svar på følgende: **Hvorfor skal soldaterne både høre musik og drikke alkohol under kampene?**
8. Se afsnit 7 og svar på følgende: **Kender du andre historier om krigshelte og/eller skurke end i fakta boks nedenfor**

Fakta boks - Heltemyter fra krigen i 1864

- Fra dansk side huskes og hyldes **korporal Nellemann** (han hedder Erasmus i afs. 7) som under angrebet den 18. april nægter at give op. I kugleregn-og sikkert hårdt ramt af stress- springer han op på toppen af sin skanse og knækker gentagende gange de allieredes flag og kaster det tilbage.. Han falder snart til jorden dræbt af flere kugler.
- Også fra allieret tysk side er de på jagt efter legender om den selvopofrende soldat. Til det passer historien om **Carl Klinke** som hånd i handske. De allierede tyske tropper stormer mod de danske skanser. De forsøger undervejs at sprænge huller i palisadevæggene. Det mislykkedes og Carl Klinke tager nu springstoffet på ryggen og i en selvmordsaktion sprænger han hul i palisadevæggen, så hans krigskammerater kan storme videre op mod de danske skanser. Det var i hvert fald sådan myten tog form i aviserne mange år frem. Virkeligheden så anderledes ud. Carl Klinke var blot én af mange fremadstormende soldater, der blev forbrændt af eksplosionen og dræbt efterfølgende af en dansk kugle fra skanse toppen. Men myten levede, og der blev skrevet sange og digte om ham og rejst statuer overalt til hans ære.
- Også den danske reservearmé, **8. brigade**, blev i årene frem dyrket som helte af danske konservative politikere. Som sande helte havde de gået til modangreb mod overmagten uden at tænke på konsekvenserne. I andre kredse mente man, at 8. brigade var blevet ført bag lyset, hvilket kostede mange unge soldaters liv i en meningsløs aktion.

Fra "Punkt på tidslinjen", alineas, 2014

9. Se afsnit 8 og svar på følgende: **Hvad er klogest: mødes på halvvejen eller stå hårdt på hvert sit i en forhandlingssituation?**

Længerevarende gruppearbejde:

- a) skriv et foredrag om [1. Slesvigske Krig \(1848-50\)](#)
- b) skriv en artikel om [Otto von Bismarck](#)
- c) skriv en artikel om [det danske mindretal](#) i Tyskland
- d) skriv en artikel om [Genforeningen i 1920](#)

Supplerende materialer

- Besøg [CFU/UCC konsulentens site om 1864](#). Her kan læreren supplere med detaljer fra film, bøger, hjemmesider, TV mv.
- Du kan evt. låne første bog i serien ["Punkt på tidslinjen"](#) på dit lokale CFU. Alinea 2014. (Fra 8.klasse)